

Klaudy K. 2020. Jelentések és jelenségek a magyar fordítástudományi terminológiában.
In: Nyomárkay I., Nagy S. I. (szerk.) *Etimológia és jelentésfejlődés*.
Budapest: MTA–Modern Filológia Társaság.75–85

JELENTÉSEK ÉS JELENSÉGEK A MAGYAR FORDÍTÁSTUDOMÁNYI TERMINOLÓGIÁBAN

Klaudy Kinga
professzor emeritus, ELTE BTK Fordító-és Tolmácsképző Tanszék

Abstract: The establishment of MA-level translator and interpreter training at ELTE and different other Hungarian universities boosted research in the field of Translation Studies. Unfortunately, the development of translation research was not accompanied by the consolidation and unification of Hungarian translation terminology. While there are several dictionaries of Translation Studies in English (Shuttleworth & Cowie 1997, Lever & Mason 2018), all we have in Hungarian is a list of terms consisting of 123 entries in Klaudy Kinga's book *Introduction to Translation Theory* (1999a). Each entry contains a definition of the concept, reference to the source (if available), and cross-references, but the book was written in 1999, and during the past 20 years great progress has been made in Translation Studies. The study demonstrates some of the typical and unsolved problems of Hungarian Translation Studies terminology.

Keywords: Hungarian terminology of Translation Studies, missing equivalents, fuzzy boundaries, chaos in terminology, concept behind the term

1. Bevezetés

Magyarországon a fordító- és tolmács mesterképzés 2009-es bevezetése óta egyre nő az érdeklődés a fordítástudomány iránt. Nemcsak mesterképzés formájában, hanem specializáció és szakirányú továbbképzés formájában is egyre több felsőoktatási intézményben oktatnak fordítást és/vagy tolmácsolást, és ez természetesen együtt jár a fordítástudományi kutatások fejlődésével is. Mindennek hatása egyelőre még nem érzékelhető a fordítástudományi terminológia kidolgozottságán.

Több külföldi és hazai fordítástudományi monográfiában találunk egy vagy kétnyelvű glosszárriumokat (Hatim & Mason 1990, Károly 2007), de mi nem kétnyelvű szójegyzékre gondolunk. Olyan terminológiai szótárra lenne szükség, melyben a fogalom magyar és idegen nyelvű megnevezése mellett a fogalom definícióját is megtaláljuk, valamint a megnevezés eredetét (ha lehet tudni), valamint a vele rokon terminusokra, terminuspárokra vagy hármaságokra való kereszthivatkozásokat.

Nemzetközileg az első ilyen kezdemény Vinay és Darbelnet angol–francia összehasonlító stilisztikájának (1958, 1985) a végén található glosszárrium, bár nagyon régi, és a magyarázatok nagyon rövidek, még most is sokan ebből indulnak ki bármilyen fordítástudományi terminus meghatározásakor. Sokkal használhatóbb a *Dictionary of Translation Studies* (Shuttleworth & Cowie 1997), de most már az is több mint húsz éves, és sok terminus a elavult (pl. *absolute translation*), és sok minden hiányzik belőle az utóbbi 10 év terméséből (*fansubbing*, *crowdsourcing*, *transediting*).

Nemrég jelent meg egy frissebb online fordítástudományi terminológiai szótár (Lever & Mason 2018), mely úgy keletkezett, hogy egy készülő nagyobb nyelvészeti szótárba bekerült volna a fordítástudomány, de a szótár végül nem jelent meg, és az egyes témakörök szerzői visszakapták a szócikkeiket. A saját szócikkeit tette közzé az interneten Ian Mason 2018-ban *Dictionary of Translation and Interpreting* címmel. Az A-nyelv meghatározásával kezdődik és a zero fordítás meghatározásával végződik. Már megtaláljuk benne olyan új szócikkek definícióját, mint pl. az *audiovisual translation* (korábban *media translationnak* nevezték), *transcreation*, *terminology management* stb). Az interdiszciplináris pl. szociológiából átvett terminusok között már megtaláljuk a Bourdieau-tól átvett *translator's habitus*, *voluntary servitude*, *symbolic capital* terminust (Lever & Mason 2018:155). Azt azonban tudni kell, hogy a gyűjtés 2013-ban lezárult, tehát sok azóta keletkezett új terminus még nem lehet benne.

Hasonló dolog történt Magyarországon is, mint Hrenek Éva szíves szövegi közléséből megtudtam. Az *Alkalmazott Nyelvészeti Kiszótár* gyűjtésekor kezdetben gyűjtötték a fordítástudományi terminusok definícióit is, majd végül mégis kimaradtak. Az *Alkalmazott Nyelvészeti Kiszótár* egyébként példa lehet a fordítástudomány számára is. Ladányi Mária és Hrenek Éva szerkesztésében jelent meg 2019-ben, 266 címszó részletes leírását tartalmazza, a végén utalással a szinonim szócikkekre (pl. a *szöveg* szócikk esetén a *diskurzusra*).

A fordítástudományban magyarul jelenleg csak egy 123 címszóból álló terminusjegyzék van Klaudy Kinga *Bevezetés a fordítás elméletébe* című könyve második részében (1999a). Ez a terminusjegyzék tartalmazza a magyar nyelvű terminus angol (néha német vagy francia megfelelőjét), definícióját, és a szinonim vagy antonim terminusokra való utalást is. Hiányossága nemcsak az, hogy túl rövid, de az is, hogy húsz éves, és az elmúlt húsz évben nagy fejlődés ment végbe a fordítástudományban. Mind a társtudományokból átvett terminusok terén, mind a fordítástudomány belső keletkezésű terminusai terén. Mind a nemzetközi szakirodalomból átvett terminusok terén, mind a magyar szerzők által bevezetett terminusok terén. Az utóbbi különösen érdekel, hiszen az ELTE BTK Nyelvtudományi Doktoriskoláján belül működő Fordítástudományi Doktori Programban 2009 és 2019 között 41 doktori értekezés született, és ennek hatása már talán érezhető a szakirodalomban, vagy legalábbis érezhetőnek kellene lennie.

2. Interdiszciplináris eredetű terminusok

A fordítástudomány interdiszciplináris jellege azzal jár, hogy sok terminust vesz át a társtudományokból. Az utóbbi években sokat foglalkoztam a fordítástudomány interdiszciplináris kapcsolataival, azokkal a terminusokkal, amelyeket a társtudományokból átvett (Klaudy 2015, 2016). Kérdés, hogy ezek az átvett terminusok meggyökeresednek-e a fordítástudományban.

Amikor én harminc évvel ezelőtt (1987) az olvasói elvárásokról írtam, akkor úgy fogalmaztam, hogy a célnyelvi szöveg ne legyen nehezebben érthető a célnyelvi olvasónak, mint a forrásnyelvi szöveg volt a forrásnyelvi olvasónak. Ma már ezt rövidebben is meg tudjuk fogalmazni: a relevancia elmélet terminusával *optimális feldolgozási erőfeszítésről* beszélünk Heltai (2014) nyomán.

Azokat a fordítási műveleteket, melyeket azért végzünk, hogy a célnyelvi olvasót ne kényszerítsük a szükségesnél nagyobb erőfeszítésre gyakran nevezzük *pragmatikai kiigazításnak* (a *pragmatic adjustment* Blum-Kulka és Weizman terminusa 1987). A pragmatikai kiigazításokat szükségesé tevő eltolódásokra Polcz Károly disszertációjában a *pragmatikai elmozdulás* terminust használja, amit így definiál: „A pragmatikai elmozdulások olyan szintaktikai és lexikai változtatások, amelyek kisebb-nagyobb mértékben modulálják a megnyilatkozások illokúciós erejét, valamint hatással vannak a nyelvi direktségre és az udvariasságra” (Polcz 2012: 112).

Egészen a közelmúltig ha valaki fordítási környezetről beszélt, akkor fordítót és a fordítást körülvevő társadalmi viszonyokra gondolt, most meg kell szoknunk, hogy a *fordítási környe-*

zet illetve a *fordítási környezetek* a 'fordítási memóriát' jelenti, számomra egy kissé még mindig szokatlan módon (Ábrányi 2017).

3. Belső fejlesztésű terminusok

Állandóan keletkeznek új terminusok a fordítástudományon belül is. Ugyancsak harminc évvel ezelőtt, amikor oroszból fordított magyar szövegeket és eredetileg is magyarul fogalmazott szövegeket hasonlítottam össze (1987), még nem használtam, hiszen nem is használhattam Mona Baker „összehasonlítható korpusz” fogalmát (Baker 2005), ami azóta sikeresen elterjedt a szakmai nyelvhasználatban. Akkor azért használtam az „eredetileg is magyarul fogalmazott szöveg” kifejezést, mert az „eredeti magyar szöveg” félreérthető lett volna, hiszen az eredeti szó a forrásnyelvi szövegre utal. Ma már erre is van terminusunk az eredetileg is célnyelven fogalmazott szöveget először az angol szakirodalom kezdte *autentikus* ('authentic') célnyelvi szövegnek nevezni, majd a magyar szakirodalom is átvette.

Még a fordítás eredményeképp keletkezett szövegre sem volt egyszavas terminusunk, most Károly Krisztina nyomán használjuk a *fordítási szöveg* terminust (2007), és Szegh Henriett használja készülő disszertációjában a *tolmácsolási szöveg* szakkifejezést. Az új, egyszavas terminusok megtalálása sokszor a fárasztó körülírástól menti meg a szakszöveg íróját.

Belső fejlesztésű terminusnak tarthatjuk Fischer Márta két szakkifejezését: a *funkcionális ekvivalencia* és a *fordítási ekvivalencia* megkülönböztetését. Az első fogalmi hasonlóság esetén jön létre, a másikat a fogalmi eltérés esetén alkalmazzák a fordítók (Fischer 2012).

Belső fejlesztésű terminusnak tartható Tamás Dóra *terminusjelölt* fogalma is, a terminológiai szótárakba már beírható, de még meg nem szilárdult elnevezésű fogalmakra (Tamás 2017).

4. Nincs magyar megfelelő

Sokszor megtörténik a fordítástudományban is, hogy a nemzetközi terminus által kifejezett fogalmat pontosan értjük, a jelenség a magyarban is létezik, de egyszerűen nem találunk rá megfelelő magyar kifejezést. Ilyenkor segíteni szokott a görög és a latin nyelv. Az *ekvivalencia* vagy a *szkoposz*-elmélet gond nélkül beemelhető a magyar szaknyelvbe is. Bár az *ekvivalenciának* van is magyar megfelelője az *egyenértékűség*, és a kettőt felváltva használjuk.

Mit kezdünk azonban Sonja Tirkkonen Condit *unique item* fogalmával, amely azokat a lexikai elemeket jelenti a fordítók által létrehozott célnyelvi szövegben, melyekre a forrásnyelv nem ad impulzust, tehát maguktól sosem kerülnének bele a célnyelvi szövegbe. Ezeket az elemeket (pl. ikerszavak mint az *imitt-amott*, *csurran-cseppen*) a rutinos fordítók azért alkalmazzák a fordításban, mert gondoskodni akarnak arról, hogy szövegükön ne látszódjon, hogy „fordítási szöveg”. Ha egyedi elemnek nevezzük, ezzel nem mondunk semmit. Én már korábban is írtam a jelenségről és a *kompensáció* egyik fajtájaként *dúsításnak* is neveztem (Klaudy 1999b). De a *dúsítás* megítélése nem egyértelműen pozitív, sokan a *túlfordítással* tartják azonosnak. Jelenleg, ha erről a jelenségről akarunk beszélni, akkor körülírással oldjuk meg, és azt írjuk, hogy célnyelvspecifikus elemek tudatos bevitele a célnyelvi szövegbe.

Tipikusan nincs magyar megfelelője az *agency* és az *empowerment* terminusnak. Az *agency* Mason (2018) meghatározása szerint: „the ability of an individual to take purposeful and effective action in some social context”, amit magyarul így fordíthatnánk: Az egyén képessége, hogy a célnak megfelelően és hatékonyan cselekdjen bizonyos társadalmi kontextusokban. Nincs rá egyszavas magyar terminusunk, pedig a fordító és tolmács személyével, társadalmi szerepével kapcsolatos fontos fogalmat neveznek meg vele. Mason (2018) szótára az *agency*-t a tolmácsolásban a tolmácsok *gatekeeper* (kapuőr) szerepével hozza összefüggésbe, a fordításban pedig az *empowerment* terminussal. Ez utóbbit Donald Király (2005: 128), a fordításpedagógia megújítója használja a következő értelemben „to

empower students by making them proactive agents of their own learning through authentic, collaborative work leading to autonomy and expertise” (Király 2005:128). Sajnos itt szintén csak definíciót tudunk adni ekvivalens magyar terminus helyett.

5. Semmitmondó a magyar terminus

Az *egyedi elem* kifejezés semmitmondó jellege elvezet egy másik problémához. A nemzetközi terminus gyakran lefordítható magyarra, de a magyar szónak egyáltalán nincs terminus jellege. Nézzünk egy fontos angol terminust a *directionality*-t. Ez gyűjtőfogalma az összes olyan problémának, mely azzal jár, hogy anyanyelvről idegen nyelvre vagy idegen nyelvről anyanyelvre való fordítást illetve tolmácsolást vizsgálunk. Súlyos kérdés mert nincs szimmetria a két irány között. Egész mások a problémái az anyanyelvre való fordításnak mint az idegen nyelvre való fordításnak. A *directionality* magyar fordítását nehéz megkerülni, mert számos tanulmány és cikk címében szerepel. Esetleg fordíthatjuk úgy, hogy *a fordítás vagy tolmácsolás irányának szerepe vagy jelentősége*, de ez csak körülírás, nem terminus, nem tükrözi azokat a kutatásokat, melyek ezen a téren folynak.

Ahol csak definícióval vagy körülírással tudunk élni a magyarban, az annak a jele, hogy egy tapasztalati tény megfigyelés a magyar szakirodalomban még nincs kellőképpen általánosítva, még nem emelkedett az elvontságnak arra a szintjére hogy jelenségként tudjunk róla beszélni. Tipikusan ilyen az *agency*, az *empowerment* és az itt említett *directionality* is.

6. Bizonytalan körvonalak

Újabban a *native speaker* és a *mother tongue* terminusok megkérdőjelezése is felmerült. Nike Pokorn szlovén kutató megkérdőjelezi az anyanyelv és az anyanyelvi beszélő kétségbevonhatatlan autoritását (Pokorn 2007: 329). Szerinte ez egy 19. századi gondolat, ma már a multilingvális társadalmak korában nem fogadható el. Cikkében elrettentő példaként idéz egy valóban elhangzott kijelentést „No non-native speaker is ever going to tell me how to call something in English” (i.m. 327).

Egyébként az *anyanyelv* és az *idegen nyelv* fogalmának bizonytalansága jól érzékelteti, milyen fontos egy tudományban a saját terminológia. Egyike azon kevés terminuspárnak, amit a fordítástudományban sikeresen megteremtettek és majdnem kizárólagosan elfogadnak az a *forrásnyelv-célnyelv* és a *forrásnyelvi szöveg-célnyelvi szöveg* terminuspár, és ez a két terminuspár legalábbis írott szöveg esetén zárójelbe teszi az anyanyelv vagy idegen nyelv kérdését. Bár a német szakirodalom használja az *Aufgang Sprache* terminust (‘kiinduló nyelv’) és Anthony Pym újabban elkezdte használni a *start-text* (‘kiinduló’ vagy ‘kezdő’ szöveg) terminust a forrásnyelvi szöveg helyett (Pym 2014), de ezek nem zavarók, mert egyértelműen utalnak arra, hogy abban a bizonyos fordítási/tolmácsolási helyzetben melyik nyelvnek, milyen a pozíciója. Tulajdonképpen ennek a rugalmasabb megkülönböztetésnek a jele az EU-tolmácsok és fordítók körében bevezetett és azóta egyre szélesebb körben elterjedő A nyelv = anyanyelv, B nyelv = aktív idegen nyelv, C nyelv = passzív idegen nyelv megkülönböztetés, amelyet azután a fordító- és tolmácsképzést folytató európai felsőoktatási intézmények is átvettek. Hogy ez mennyire nem volt például Magyarországon magától értetődő, mutatja, hogy sokáig kellett harcolni, hogy az A nyelv, B nyelv, C nyelv megjelölés a fordítók és tolmácsok diplomájába bekerüljön.

5. Terminológiai káosz

Többször is írtam arról, hogy a fordítási folyamat alapvető lépéseinek megnevezésében is nagy a zűrzavar: az *eljárás*, *módszer*, *technika*, *művelet*, *transzformáció*, *stratégia* szavak szabadon cirkulálnak a fordítástudományi szövegekben minden megszorítás nélkül. Ezt nemcsak én vettem észre, hanem mások is írtak róla (Chesterman 2005, Marco 2007). Én annak idején megírtam, hogy mindent *átváltási műveletnek* tartok, amit a fordító annak érdekében végez,

hogy a forrásnyelvi szövegből célnyelvi szöveg legyen, még a különböző célnyelvi lehetőségekből való választást is (Klaudy 1999b). Újabban azt látom, hogy mindent *fordítási/tolmácsolási stratégiának* neveznek függetlenül attól, hogy azon a helyen van-e olyan fordítási probléma, amely tudatos döntést kíván.

A terminológiai egységesítés igénye a nemzetközi fordítástudományban is napirenden van. A *Target* című folyóirat 2007-ben teljes egészében ennek szentelte 19. évfolyamának 2. számát, és ezt a számot a Benjamins kiadó könyvalakban is megjelentette (Gambier & Doorslaer 2009). Anthony Pym (2015) azt is megvizsgálta, mit tudnak kezdeni a terminusokkal a fordítóképzős hallgatók. Kiderült, hogy a Vinay és Darbelnet könyvben szereplő műveleteket a hallgatók nehezen tudták azonosítani, ezért ő sokkal egyszerűbb megnevezéseket javasolt. Egyetért Chestermannal, aki 2005-ben azt javasolta, hogy vezessünk be egy semleges terminust a *solution type*-ot ('megoldási típus'), ami nem sugall szándékosságot mint a *strategy* és nincs negatív színezete mint a *shift*-nek, valamint nem sugallja azt sem, hogy átviszünk valamit az egyik nyelvből a másikba. Én az *átváltási művelet* terminussal ezt a semlegességet meg tudtam valósítani magyar nyelven (Klaudy 1999b). Könyvem angol kiadásában (Klaudy 2003) azonban már nem találtam rá hasonlóan semleges angol jelzőt az *operation* mellé, ezért a *transfer operation*-t használtam, amelyben a *transfer* szó kétségtelenül vitára adhat okot azok szemében, akik szerint a fordításban nem viszünk át semmit, a fordítás önálló célnyelvi szövegalkotás.

6. Mi van a terminusok mögött?

Ez az utolsó példa jól szemlélteti, hogy a terminológiai választások mögött sokkal mélyebb szemléleti problémák húzódnak. Például a fordítói lépések megnevezése mögött az, hogy mi az elképzelésünk a fordítás folyamatáról? Ha a fordítás önálló szövegalkotás, akkor a *transfer* terminus használata megkérdőjelezhető, ha függő szövegalkotás, akkor nem, mert akkor valami mégiscsak átviszünk a forrásnyelvi szövegből a célnyelvi szövegbe.

Mindig figyelembe kell venni, hogy mire lehet használni a terminust, mit magyaráz a terminus, mit sugall, mit implikál? Az *újrafordítás* terminus például olyan jelentéseket implikál, melyek nem feltétlenül járnak együtt az újrafordítással: gyakori eset, hogy az új fordítás készítője nem is néz bele a korábbi fordításokba, tehát nem újrafordít, hanem új fordítást készít, de az is előfordul, hogy valaki csak megszerkeszti, felfrissíti a régi fordítást, és azt is újrafordításnak nevezik.

Egy új magyar fordítástudományi terminológiai szótár segíthet majd ezeken a gondokon. Ennek előállítására készül Robin Edina és Péch Olivia a meglévő magyar nyelvű fordítástudományi disszertációk és az angoltól magyarra fordított fordítástudományi szövegek alapján korpusznyelvészeti módszerekkel.

Felhasznált irodalom

- Ábrányi, H. 2017. *A fordítási környezetek hatása a fordítás minőségére*. Doktori értekezés. Kézirat. Budapest. ELTE BTK Fordító- és Tolmácsoló Tanszék.
- Baker, M. 1995. Corpora in Translation Studies. An Overview and Suggestions for Future Research. *Target* 7(2): 223–245.
- Blum-Kulka, S., Weizman, E. 1987. Identifying and interpreting translated texts. *IJAL* 13(2): 61–73.
- Chesterman, A. 2005. Problems with strategies. In: Károly, K., Fóris, Á. (eds.) *New Trends in Translation Studies*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 18–28.

- Fischer, M. 2012. Elméleti és módszertani adalék a terminológia oktatásához I. Terminológia-elméleti alapkérdések a fordításban. *Fordítástudomány* 14(2): 5–30.
- Gambier, Y. & Dorslaer, L. van. 2007. (eds.) *The Metalanguage of Translation. Target. Special issue*. Vol. 19(2).
- Gambier, Y. & Dorslaer, L. van. 2007. (eds.) *The Metalanguage of Translation*. Amsterdam. Benjamins.
- Hatim, B., Mason, I. 1990. *Discourse and Translator*. London. Longman.
- Heltai, P. 2014. *Mitől fordítás a fordítás*. Eötvös József Kiadó.
- Károly, K. 2007. *Szövegtan és fordítás*. Budapest. Akadémiai Kiadó.
- Király, D. 2005. Situating Praxis in Translator Education. In: Károly, K., Fóris, Á. (eds.) *New Trends in Translation Studies*. Budapest. Akadémiai Kiadó. 18–28.
- Klaudy, K. 1987. Fordítás és aktuális tagolás. *Nyelvtudományi értekezések* 123. Budapest. Akadémiai Kiadó.
- Klaudy, K. 2009a. *Bevezetés a fordítás elméletébe*. Budapest. Scholastica.
- Klaudy, K. 2009b. *Bevezetés a fordítás gyakorlatába. Angol, német, orosz fordítástechnikai példatárral*. Budapest. Scholastica.
- Klaudy, K. 2003. The concept of transfer operations. In: Klaudy K. *Languages in Translation. Lectures on the Theory, Teaching and Practice of Translation. With Illustrations in English, French, German, Russian and Hungarian*. Budapest. Scholastica. 153–162.
- Klaudy, K. 2015. A fordítástudomány interdiszciplináris kapcsolatairól: terminológia. In: Benő A., Fazakas E., Zsemlyei B. (szerk.) *Többsz nyelvűség és kommunikáció Kelet-Közép-Európában. A XXIV. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus előadásai*. Kolozsvár. 2014. április 24–26. EME. Kolozsvár. 175–181.
- Klaudy, K. 2016. A fordítástudomány interdiszciplináris kapcsolatairól: pragmatika. In: Reményi A., Ágnes, Sárdi Cs., Tóth Zs. (szerk.) *Távlatok a mai magyar alkalmazott nyelvészetben*. Budapest. Tinta Könyvkiadó. 295–304.
- Ladányi, M. & Hrenek, É. 2019. *Alkalmazott nyelvészeti kishótár*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Marco, J. 2008. The terminology of translation: Epistemological, conceptual and intercultural problems and their social consequences. In: Gambier, Y. & Dorslaer, L. van. (eds.) *The Metalanguage of Translation. Target. Special issue*. Vol. 19. No. 2. 255–270.
- Pokorn, N. 2007. In defence of fuzziness. In: Gambier, Y. & Dorslaer, L. van. (eds.) *The Metalanguage of Translation. Target Special issue* 19(2): 327–336.
- Polcz, K. 2012. *Konvencionálisan indirekt beszédaktusok az angol–magyar filmfordításban*. Doktori értekezés: Kézirat. Budapest. ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszék.
- Pym, A. 2014. *Exploring Translation Theories*. 2nd.ed. London. Routledge.
- Pym, A, Torres-Simon, E. 2015. The Pedagogical Value of Translation Solution Types. *Perspectives. Studies in Translatology* 23(1): 89–106.
- Shuttleworth, M. & Cowie, M. 1997. *Dictionary of Translation Studies*. Manchester. St. Jerome.
- Tamás, D. 2017. *Bevezetés a jogi terminológiába*. Budapest. OFFI.
- Tirkkonen-Condit, S. 2004. Unique items – over- or underrepresented in translated language? In: Mauranen, A., Kujamaki, P. (eds.) *Translation Universals. Do they exist?* Amsterdam. Benjamins. 177–187.
- Vinay, J.P. & Darbelnet, J. 1958. *Stylistique comparée du français et de l'anglais. méthode de traduction*. London-Toronto-Paris. Didier.
- Vinay, J.P. & Darbelnet, J. 1995. *Comparative Stylistics of French and English. A methodology for Translation*. Amsterdam. Benjamins. Translated by J. C. Sager & Hamel, M. J.

Internetes hivatkozás

Lever, J. & Mason, I. 2018. Dictionary of Translation and Interpreting.
[https://www.academia.edu/37923697/A_Dictionary-
_of_Translation_and_Interpreting.docx](https://www.academia.edu/37923697/A_Dictionary-_of_Translation_and_Interpreting.docx)
(letöltve: 2019. 12.6.)